

HET MATTEUS-EFFECT

Economische berichten laten zien dat 'de rijken steeds rijker worden en de armen armer'. Het bezit van de vermogenden van deze wereld liet in 2018 een stijging zien van 12% terwijl het bezit van de armste helft van de wereldbevolking met 11% in waarde afnam (Oxfam, 2018). 'Rijken kapen alle hulpmiddelen tegen corona weg' (Trouw, 14 april 2020). Voorbeelden van deze ongelijke verdeling zien we op talrijke terreinen: rijke landen worden rijker en arme landen worden armer; geld van de overheid gaat niet altijd naar de groep die het geld het hardste nodig heeft; hogere en middeninkomens profiteren meer van bepaalde sociale voordelen zoals kinderbijslag en hoger onderwijs. Rijken betalen ook minder belasting: 'Ons belastingsysteem bevoordeelt de rijksten, terwijl de modale werknemer alleen maar meer moet betalen (De Volkskrant, 19 mei 2020).

Ook in het onderwijs doet zich dit verschijnsel voor, vooral op het terrein van het lezen. Leerlingen die vroeg leren lezen en veel lezen zullen daar later profijt van hebben bij alle andere leerprocessen. Maar leerlingen die moeite hebben met lezen hebben er minder plezier in, lezen minder en hebben daar last van bij alle andere leerprocessen. Een beperkte leesvaardigheid bedreigt de ontwikkeling van het kind: zijn cognitieve ontwikkeling, zelfvertrouwen, motivatie en gedrag. Deze taalachterstand kan leiden tot voortijdig schoolverlaten waardoor zij in hun latere leven achteropraken op economisch en sociaal gebied. 'Al vóór corona was bij ons de kansenongelijkheid in het onderwijs groot, en de laatste tien jaar groeiend' (De Volkskrant, 19 mei 2020).

Dit verschijnsel van de 'rijken worden rijker en de armen armer' wordt het Matteüs-effect genoemd. Het ontleent zijn naam aan een regel uit het Evangelie volgens Matteüs (13: 12):

Want wie heeft zal nog meer krijgen,
en het zal overvloedig zijn;
maar wie niets heeft
zal zelfs het laatste worden ontnomen.

Op zich zijn deze woorden van Jezus onbegrijpelijk. Want het kenmerk van het Koninkrijk van God, wat Jezus steeds verkondigd heeft, is juist de verdelende rechtvaardigheid: een gelijke verdeling van al wat de aarde bezit (genoeg voor iedereen). Voor Hem is iedereen gelijk en deelt iedereen in gelijke mate in al wat God geschapen heeft.

Een mogelijke verklaring voor deze woorden is de context van het aanvaarden van het Koninkrijk van de Hemel. In het 13de hoofdstuk van Matteüs vertelt Jezus de gelijkenis van de zaaier. Maar voordat Hij hieraan begint zegt hij tot hen: 'Bij ieder die het woord van het koninkrijk hoort maar het niet begrijpt, komt hij die het kwaad zelf is en rooft wat hun in het hart is gezaaid (de Satan?); bij hen is op de weg gezaaid'. Meestal als het over de zaaier gaat beperkt men zich tot deze uitleg van de Satan. In de economische en sociale wetenschappen hebben de woorden 'wie heeft zal nog meer krijgen' een eigen betekenis gekregen.

In het evangelie van Thomas, waarvan sommige uitspraken ouder zijn dan die van de evangeliën, zegt Jezus het volgende:

Wie heeft *in zijn hand*,
hem zal gegeven worden en wie niet heeft,
zelfs het weinige, dat hij heeft,
zal hem ontnomen worden' (Logos 42).

Alleen in het evangelie van Thomas staat: in zijn hand, woorden die in het Oude Testament regelmatig voorkomen en betekenen: wie wat heeft om te geven, wordt beloond. Jezus maakt duidelijk dat wie altijd een gave bij de hand heeft om weg te geven, die wordt beloond. God zal hem

nog meer geven en wie zich vastklampt aan zijn bezit, zal het verliezen. Dit komt méér overeen met de verdelende rechtvaardigheid van het Koninkrijk van God.
SV

In: Rondom Johannes, jrg 6, nr. 4, zomer 2020